

Nyt fra historisk Videnskab.

Efter et langt liv i det danske arkivvæsens og dansk historieforsknings tjeneste afgik fhv. arkivar Carl S. Christiansen (f. 1868) 30. april 1949 ved døden. Han virkede, efter at have taget skoleembedseksamen med historie som hovedfag i 1893, i en årrække som lærer, men knyttedes 1898 til Rigsarkivet som assistent og var i arkivtjenesten i 40 år, 1912—24 som arkivsekretær, 1924—38 som arkivar. Samtidig med at han foretog store ordnings- og registreringsarbejder, tog han del i organisationsarbejdet inden for sin stand, 1917—21 og 1928—32 som formand for Arkivarforeningen, 1928—32 som formand for Organisationen af fagligt uddannede Tjenestemænd ved Statens Arkiver, Biblioteker og Museer. De egenskaber, som her vandt ham påskønnelse: utrættelig flid, omhu og ædruelig dømmekraft, præger ogsaa hans historiske arbejder, som — efter en guldmedaljeafhandling 1893 — indlededes med den store og værdifulde afhandling fra 1902 om *Den store Revisionskommission og dens Forløbere* (Hist. T. 7. r., IV). C. betraadte her finanshistoriens omraade, det, paa hvilket han ydede sin vægtigste videnskabelige indsats. Hans hovedværk er *Bidrag til dansk Statshusholdnings Historie under de to første Enevoldskonger* (I—II, 1908, 1922). Hans formaal var at uddybe og korrigere de rids, som Holm og Fridericia havde givet af dansk finanshistorie 1660—99; inspirerende har maaske virket navnlig P. V. Jacobsens bidrag til Danmarks finanshistorie i 16. aarh. og K. Breysigs skildring af de brandenburgske finanser 1640—97. Alene som arbejdspræstation er værket imponerende, omfattende over 1550 sider og bygget paa en næsten fuldstændig gennemgang af de i Rigsarkivet bevarede finansarkivalier og andre finanserne vedrørende akter fra den behandlede periode, vistnok udført uden nogensomhelst medhjælp. Det lider under svagheder, som for en stor del hænger sammen med forf.s noget unuancerede menneskeopfattelse og i visse henseender utilstrækkelige kombi-

nationsevne og fantasi, og som var aarsag til, at 1. bind (1660—75) — dog med tvivlsom berettigelse — ikke antoges til forsvar for doktorgraden. Skildringen af tidens politiske personligheder og brydninger er, selv om adskillige vurderinger er rammende, ikke altid fyldestgørende, og sammenhængen mellem finanshistorien og tidens almindelige udvikling er for lidt betonet, udenlandske paa- virkninger og paralleler kun i ringe grad fremdraget. Uanset disse mangler og forskellige, ved et arbejde af dette omfang til dels uundgaaelige, fejl i enkeltheder er værket i sin helhed dog et monumentalt bidrag til dansk statshusholdnings historie, et uund- værligt hjælpemiddel ved studier over den ældre enevælde i Dan- mark, Norge og Hertugdømmerne og i henseende til omfattende stofgennemgang, alsidig hensyntagen til statshusholdningens for- skellige enkeltheder og den i det hele nøjagtige talbehandling uden sidestykke for nogen anden periode af dansk finanshistorie. Efter at have passeret de 70 aar udgav C. som resultat af sine undersøgelser over grundlaget for den danske befolknings skatte- evne i den behandlede tidsalder bogen *Formuesforhold i Danmark under de første Enevoldskonger 1660—1700* (1941). Ogsaa her er et meget stort regnskabs- og andet materiale af forskellig art udnyttet. Dets bæreevne er dog — hvad C. ikke var blind for — ofte tvivlsom, og det noget uoverskuelige værk er i metode og synspunkter kendeligt præget af, at C. var finans- mere end øko- nomisk og social historiker. Adskillige af de med saa stor flid udvundne resultater med hensyn til formuefordeling og formue- bevægelser vil dog bevare deres værdi. Det samme gælder de skildringer, som C. i et par mindre afhandlinger har givet af landsbypræsters, herremænds og herregaardsforpagteres økono- miske forhold i Hald og Skivehus amter i slutningen af 17. aarh. (Saml. t. jydsk Historie og Topografi, 4. r., V—VI).

I sine sidste aar forlod C. de finans- og formuehistoriske studier, som han havde ofret en menneskealder, for at fortsætte afdøde rigsarkivar Laursens *Danmark-Norges Traktater 1523—1750*. Det lykkedes ham før sin pludselige død at faa fuldført to bind (X—XI, 1948—49), behandlende tiden april 1694—aug. 1700 (freden i Traventhal). Skønt han ikke i alt var enig med sin for- gængers principer, følte han sig forpligtet til at følge dem. Han havde ønsket at foretage studier i fremmede arkiver, men verdens- krigen forhindrede dette, og de udførlige indledninger til de en- kelte traktater er derfor, i lighed med Laursens, alene bygget paa i Danmark eksisterende utrykt og trykt materiale. Trods denne og andre mangler, som til dels er fælles for C. og Laursen — bl. a. skyhed for at fremsætte sammenfattende synspunkter og for en

mere indtrængende kritisk behandling af materialet og fremstillingens for stærke bundethed til de mange aktregester — bringer de to bind dog adskilligt nyt til belysning af dansk ydrepolitik under forspillet til den store nordiske krig. Og ikke blot i svagheder, men ogsaa i fortrin, først og fremmest den omhyggelige indsamling af det danske materiale og nøjagtigheden i detaljer, føjer de sig saa nøje til de tidligere 9 bind, at der, set fra synspunktet: bevarelse af værkets ensartethed, næppe kunde være fundet en mere egnet fortsætter end Laursens mangeaarige arkivmedarbejder.

Hvad der vil bevare C.s navn i dansk historieforskning er dog først og fremmest hans store finanshistorie. Hvad han her skabte i kraft af sine bedste egenskaber som forsker: grundighed og taalmodigt udholdende flid vil blive staaende.

C. O. Boggild-Andersen.

Den 11. aug. 1949 afgik fhv. arkivar i Rigsarkivet, dr. phil. William Christensen ved døden efter et kortvarigt sygeleje og i en alder af godt 83 år. Vi kan ikke længere søge råd eller vejledning hos denne fremragende kender af senere dansk middelalder og dansk arkivvæsen.

W. Chr. fødtes 1866 i et velstillet københavnsk grossererhjem. Slægten har han skildret i bogen *Oluf Christensen og Søner. En Købmandsfamilie i Aalborg omkring Aar 1800* (1913). Økonomisk uafhængig, som han var livet igennem, satte dette sit præg på ham — såvel som det, at han forblev pebersvend. 1883 blev han student, 6 år senere cand. mag. med historie som hovedfag. Allerede et par år før han tog embedseksamen, blev han af sin lærer, Kr. Erslev, indfanget som medarbejder ved det af E. for Kildeskriftselskabet planlagte *Repertorium Diplomaticum Regni Danici Mediævalis* (indtil 1450) (I—IV, 1894—1912). Også Anna Hude var her medarbejder, men den væsentlige part af arbejdet udførtes af W. Chr. — Erslev havde også tidligt bragt W. Chr. i forbindelse med V. A. Secher, til hvis udgave *Samling af kongens rettertingsdomme 1605—1614* (1885—86) han foretog adskillige afskrifter. Nævnes skal her også, at han for Hist. tidsskr. udarbejdede fortegnelserne over dansk og fremmed historisk litteratur henholdsvis for årene 1887—89 og 1886—89.

I 1891 ansattes W. Chr. i Rigsarkivet som assistent og udnævntes $\frac{1}{2}$ 1898 til arkivsekretær (en i 1914 afskaffet stilling). Imidlertid søgte han i 1912 sin afsked, da Secher, der 1903 var